

מראי מקומות- בבא בתרא צ"ט

וכע"ז כ' המהר"ם, "פי", שכנף הא' פרוש ושוכב על כנף כרוב השני, ששני הכרובים פרושים זו על גב זו".

(ג) כיצד הן עומדין... חד אמר פניהם איש אל אחיו, וכו'- כ' הר"י מיגש, דמבואר מסוגיין דהכרובים בשורה אחת הן עומדין, אלא ששניהם מחזירין פניהם זה לזה, שאי אפשר לומר שהכרוב עצמו עומד בפני חברו, שהרי מקרא מלא דבר הכתוב, ומשמע ששניהם בשורה אחת הן עומדים, דכתי' וכןפי הכרובים אורכה י' אמות וכו', כנף האחד חמש אמות מקיר וכו'. והק', הא אמרי' ביומא (נד:) דבשעה שנכנסו נכרים להיכל וראו כרובים מעורין זה בזה כזכר עם נקבה, אמרו ישראל הללו שקללתן קללה וברכתן ברכה יעסקו בדברים הללו, מיד הזילום. וגם אי' התם דבשעת עליי' לרגל היו מגלין להם את הפרוכת ורואין כרובים מעורין זה בזה כזכר עם נקבה. ותי' דבאמת בשורה אחת היו עומדין, וזה שהיו מעורין זה בזה בשעת עליי' לרגל, בדרך נס הי', להראות חיבתן של ישראל לפני המקום כחיבת זכר עם נקבה. אבל בשאר ימות השנה באמת לא היו מעורים. ובשעה שנכנסו עכו"ם להיכל נמי היו מעורים במעשה נס כמו שהיו מעורים בשעה שעולים לרגל, להראות לעכו"ם מה היתה חיבת ישראל לפני המקום. א"נ, כדי להראות ערותם לעכו"ם כדי שיזילום, לכן הי' מעשה נס בשעה שנכנסו הגוים להיכל בדוקא.

(ד) מי שיש לו בור לפני מביתו של חברו, נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסים..., ואינו מכניס בהמתו, וכו'- כ' היד רמה (ה') "מיהא שמעי' דמאן דאית לי' דרך על רשותו של חברו ליכנס בה לרשות עצמו, לא קני בה אלא שעבודא בעלמא למיעל ולמיפק בגוי', אבל גופה וארעא לא קני עד דפריש לי' מארה בשעת קנין" וולכא' דייק כן מהא שיש גדרים על זכותיו, אבל

ע' בנמוקי יוסף (מח: בדפיו) דמלשוננו לא משמע כן, אלא דהי' מכירה ממש, רק דידוע שלא מכר לו כ"כ שיהי' יכול להטריחו בדברים אלו בכל זמן, ויש לדחות].

(א) מתקיף לה ר' אחא בר יעקב, ודלמא באלכסונא הוו קיימי- פי' הרשב"ם, כגון שהכרוב שמימין הארון לא הי' פניו ממש כנגד ההיכל וגבו לכותל המערבי, אלא מצדד אצדודי, כנפיו החיצון כנגד דרומית מערבית נוגע לכותל בזוית, וכו'. וכ' המהרש"ל דנראה דדעת הרשב"ם הוא דהארון הי' בצד המערב, ודלא כדעת הריצב"א שהביא תוס' לעיל (כה. ד"ה וצבא), דס"ל דהי' הארון במזרח קה"ק. וע"ע ברמב"ם (בית הבחירה ד', א') שכ' "אבן היתה בקדש הקדשים במערבו ועליה הי' הארון מונח", ומשמע כדעת הרשב"ם כאן. וע"ע בתוס' יו"ט (יומא ה', ב') דהק' על הרמב"ם והריצב"א מהא דאי' במגילה (י':), וכן הוא בסוגיא כאן) דארון שעשה משה יש לו י' אמות לכל רוח, ומבואר שהי' באמצע, דלא כמאן ודלא כמאן, והניח בצ"ע. וע' ברש"ש (שם) שכ' דאשטמיטתי' להתווי"ט מש"כ הרשב"ם לעיל בסוגיין (ד"ה ארון), דמה דאי' דיש לו י' אמות לכל רוח, היינו לימינו ולשמאלו, דהיינו לצפון ולדרום, אבל לפניו הי' כ' אמות עד הדביר. וע"ע ברש"י ביומא (כא.) דכ' דיש לו ריוח י' אמות לכל רוח "כשניתן באמצע בית הכפורת", ומשמע דס"ל שהארון הי' באמצע ממש, וכן מבואר מדבריו במגילה (שם), וכן הוא מפורש בתוס' במנחות (צח:).

(ב) ודלמא שלחופי הוו משלחפי- פי' הרשב"ם, כנף על כנף, כאדם שחובק את ידיו, ואי משום דכתי' וכנפיהם... נוגעות, היינו נמי כעין נוגעות, דהוי' זו כנגד זו. והק' התורת חיים, הרי לכא' כל אמורא שהק' ס"ל דרק קושייתו קשה, וקו' אחרות דוחקים הם, אבל למה יסבור ר' אשי דקו' זו עדיף מקו' אחרות, הרי זהו דוחק גדול לומר דנוגעות לאו נוגעות ממש הם. ועוד, בדברי הימים נקט לשון "דבקה לכנף הכרוב האחר", משמע דדבוקות ממש היו. ולכן פי' דכוונת הגמ' לומר דדלמא זה משוך קצת לכאן וזה קצת לכאן, והכרובים גופיהו היו עומדים שוה בשוה, אלא דכנפיהם לא היו מקבילות להדדי ממש. וכזה ממש כ' ר' גרשום, ע"ש.

(ה) **מי שיש לו בור- כ' הנמוקי יוסף** (מח: בדפיו) בשם הריטב"א דדוקא נקט בור, דאילו מכר לו חדר בתוך ביתו, דרכו ליכנס שם בין ביום ובין בלילה.

(ו) **משום חשד אשתו- פי' הרשב"ם**, שהחשד הוא שיבא לשם כשאין בעל הבית שם, ורק אשתו בבית. והק' התורת חיים, מסתמא בני אדם מצויין בבית וליכא חשדא. ועוד, א"כ השתא נמי יקלקל עם אשתו, ויאמר דהי' צריך להמתין בבית עד שיבא בעל הבית עם הפוחתת להבור, ולכן נמצא בביתו. ועוד, למה צריך בעל הבית פוחתת להבור, הא כיון דלית לי' לבעל הבור שום עסק בבית אלא להיות לו לדרך, א"כ עדיין יהי' מפחד שמא יבא בעה"ב וימצא בביתו ויאמר לו מה אתה עושה בביתי, הי' לך ללכת לבורך. ולכן הוא ביאר באו"א (וכן דייק מלשון הרמב"ם), דהחשש הוא שמא תבא אשת בעל הבית אצל הבור לקלקל עם בעל הבור, ואם יבא בעלה וימצאנה שם, מצינן למימר לשתות מים נכנסתי וכו', ולכן בעה"ב ג"כ עושה לו פוחתת להבור, כדי שלא תכנס אשתו לשם שלא מדעתו.

(ז) **ולא יכנס מתוכה לתוך שדה אחרת- פי' הרשב"ם**, כלומר, לא יכנס בתוכה לכתחלה כשאין צריך לזו הגינה כלום אלא ליכנס דרך עליה לשדה אחרת. ומשמע מדברי הרשב"ם דהיכא דנכנס לצורך הגינה, אז ודאי יכול אח"כ ליכנס מתוכה לתוך שדה אחרת. וכ"כ הנמוקי יוסף (מח: בדפיו בשם הריטב"א), "אבל אם יש לו צורך לגנתו, ילך משם לכל מקום שירצה".

(ח) **והחיצון זורע את הדרך- כ' הערוך השלחן** (חו"מ קס"ט, ב') דאם בעל הגינה הפנימית מזיק לזריעות של החיצוני על דרכו ללכת לגינתו, פטור, שהרי בעל הגינה החיצוני סבר וקביל.

(ט) **נתנו לו דרך מן הצד מדעת שניהן- כ' ר' יונה** (פב:) דהביאור ב"מדעת שניהן" היינו דאין החיצון יכול לכוף הפנימי ללכת מן הצד (אולם בריטב"א כאן שהביא שיש שאין גורסין "מדעת שניהן", משום דבאמת יכול

החיצון ליתן דרך לפנימי על כרחו, וכ' הריטב"א שאינו נכון), וא"כ מיירי דהסכים הפנימי ללכת מן הצד. וגם הוי מדעת החיצון, שהרי אין הפנימי יכול לברור לו דרך מן הצד מעצמו, ואינו יכול לעשות כן אלא בהסכמת החיצון [כן נראה בכוונתו]. וממילא, כיון דשניהם הסכימו לזה, כ' הרשב"ם דמסתמא החיצון מחל לו הדרך לגמרי שיהי' מיוחד להליכה ולא לזריעה.

(י) **בעל השדה זורעם- הק' התוס' רי"ד בשם ר' יצחק**, האיך זורעם, הא קיי"ל דמרחיקין הזרעים מן אמת המים ומבור ג' טפחים. וכ' התורי"ד דקו' זה אינו, דלא קתני מרחיקין את הזרעים מאמת המים כלל, אלא רק לגבי בור, דבור שהוא עמוק צריך הרחקה, אבל אמת המים שאינו עמוק אלא אמה, אי"צ הרחקה.

(יא) **דרך המלך אין לה שיעור- כ' הרמב"ם** (מכירה כ"א, י'), "דרך המלך ודרך הקבר אין לה שיעור, וייראה לי שזה כמוכר דבר שאין מינו ידוע". והשיג עליו הראב"ד, "ואין דברו ידוע, ואני אומר שנוטל ממנו המלך כל מה שיצטרך לו". וכ' המגיד משנה דכוונת הרמב"ם לומר דבאמת אינו קונה, שהרי הקונה דבר שאין מינו ידוע, לא קנה, וס"ל להרמב"ם דזהו כוונת המשנה. אבל כ' המרכבת המשנה (שם) שאין הביאור דזהו כוונת המשנה, אלא דס"ל להרמב"ם כפי' הראשון של הרשב"ם, דמלך פורץ גדר לעשות לו דרך בחנם, וכל זה שייך רק אצל מלך, אבל אין שייך מכירה עליו, שהרי הוא דבר שאינו ידוע. אבל הראב"ד יפרש כפי' הב' של הרשב"ם, דמתני' מיירי במכירת דרך לחבירו לעשות לו קבר, דמסתמא מכר לו לענין שילך בלא שיעור [וצע"ק מה שייך זה אצל מלך, ואף הרשב"ם לא כ' אלא לענין קבר, וצ"ע]. **וע"ע בדרישה** (חו"מ רי"ז, סוף ס"ק ב') שהעיר שהטור לא הביא דינים אלו, ובשלמא דרך המלך, משום שאינו נוגע בזמן הזה (אגב, מזה חזינן דס"ל דלא מיירי במי שקנה מחבירו שיעור שהוא כדרך המלך, אלא דרך המלך ממש, וכפי' ראשון של הרשב"ם), אבל העיר דגם לא כ' הטור הא דדרך קבר, והניח בתימה.

יב) אמאי שלו לא הגיעו- פי' הרשב"ם, למה לא
תקינו חכמים שיהא לו רשות לתת להן דרך
מן הצד בעל כרחן, שהרי אין מפסידין כלום,
שהרי בכגון זה כופין אותו על מדת סדום.
והק' השיטה מקובצת, היכן מצינו שיקח
אדם קרקע של חבירו ויחליף משלו שלא
מדעת חבירו מטעם זה נהנה וזה לא חסר.
ותי' דאפשר דכיון דלא קנו לי' גופה אלא
להלוכה בעלמא, ולא עוד אלא דגופה של
בעל השדה הוא, שהרי החיצון זורע את
הדרך, א"כ י"ל דבכגון זה כופין אותן על
מדת סדום ליתן להם הילוך מן הצד, כיון
שאין חסרין בכך כלום. וע"ע ברמב"ן שהק'
כע"ז בשם ר"ת, וע"ש מש"כ לפרש הסוגיא
באו"א.

יג) לנקוט פזרא וליתבי- הק' התורת חיים, למה
לא תי' הגמ' דהא מצר שהחזיקו בו רבים
אסור לקלקלו, ותי' דס"ד דחילוף גמור הוא,
והוי כמו מכר והקונה מצר מן הרבים,
דפשיטא דמותר לקלקלו.

יד) שמעת מינה לא עביד איניש דינא לנפשי'
אפי' במקום פסידא- פי' הרשב"ם, בתמיה,
שהרי אנן קיי"ל דבמקום דאית לי' פסידא
כ"ע מודו דעביד איניש דינא לנפשי'. וע'
בנתיבות (ד', ג') דהק' דאפי' אם לא אמרי'
עביד איניש דינא לנפשי', מ"מ יתפוס הדרך
בלא הכאה, כגון לגדרו או לחפור חריץ, וכי
אי אפשר לעכב עוברי דרכים רק בנקיטת
פיזרא. וע"ש באריכות מש"כ ביישוב דבר זה.

טו) גזירה שמא יתן להם דרך עקלתון- הק' התוס'
ר' פרץ בב"ק (כח:), איך גזרי' בדינא אטו לא
דינא, הרי כאן נתן להם דרך ישרה, וכי בכל
מקום שאדם עושה דין, אנו גוזרין שמא לא
יעשה דין. ותי' דשאני הכא, דכיון דשל רבים
הוא, ודאי רבים אינם מדקדקין, דהא לא
מסקי אדעתיהו, ולכן שפיר יש לגזור אפי'
היכא דנתן להם דרך ישרה.